

Czeglédi András

Kafka filozófiája

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

TÉMA: BEVEZETÉS

1.1. lecke: egy meglepetésfilm a hetvenes évekből.

Feladat: tessék megtekinteni Joseph Losey *Klein úr* című filmjét! Elérhetőség:
<https://videa.hu/videok/film-animacio/klein-ur-1976-teljes-film-alain-delon-haborus-ODbbWkUQFgllp1pG>

Kafka aláírása

Mi az, amit láthattunk? Holokauszt film, Kafka adaptáció? Mennyiben viseli magán Kafka szellemi kézjegyét?

Milyen karkai témákat és műveket ismernek fel a filmben?

A hallgatóság Kafka-olvasottságának differenciált felmérése.

A film legnyilvánvalóbb mű- és motivikus utalásai: *A per*, *A kastély*, *Az átváltozás*; valaki megvádolhatta K. urat, aki ezáltal társadalmi páriává válik; a saját identitás keresése a másikon keresztül; konszolidált (nagy)polgárból eltaposandó és meggyilkolandó nemberré válás; nagyonis vannak választási lehetőségeink – csupa rettenetes opció közül. *Álom* és *realitás*, *rémálom* és *rémrealitás* folyamatos, elválaszthatatlan egybeszövődése.

A *Klein úr* komoly kritikai és közönségsikert aratott: az 1976-os cannes-i filmfesztiválon ugyan maga mögé szorította Scorsese *Taxisofőrije*, de a rákövetkező évben hét kategóriában jelölték a rangos César-díjra, és három kategóriában nyert is.

A film valóságos jutalomjátékot jelentett olyan színészsóráások számára, mint a címszereplő Alain Delon, Jeanne Girotti. A direkt és utalások nyomasztó atmoszférateremtéssel sajátos

„A Klein úr a legjobb film, amit producerként valaha is készítettem, a legszebb szerep, amit valaha is játszottam.”

Alain Delon

Moreau vagy Massimo indirekt Kafka- „kafkai” párosultak. Ráadásul

valóságábrázoló-

realista tétellel ruházták föl Kafka művészetét. Így a már évtizedek óta halott, úgymond szürrealista Kafka lesz a jelen és a közelmúlt valóságábrázolásának egyik legfontosabb letéteményese, az egyik legfőbb kortárs realista. Mind a mai napig nem csupán teoretikusok, de gyakorló alkotóművészek körében is elevenen hat az az elképzelés, hogy a legkülönbözőbb XX. századi traumák – pl. a holocaust, atomháború, sztálini kirakatpercek – tanúsíthatóságának legadekvátabb kifejezési eszközeit keresve mindenképp érdemes Kafkához visszanyúlni.

A film ugyanakkor óriási botrányt is kavart a francia közvéleményben. A baloldali és társadalomkritikus Losey alkotásának története 1942-ben játszódik, s a szokványos és sztereotip ábrázolásokkal – egyfajta kincstári antifasizmussal – szemben nem a német megszállókra fókuszál, rámutat a kollaboráció kiterjedtségére és – Kafka sajátos örököseként – a modern bürokratikus mechanizmusok és a tömeges emberirtás közötti összefüggésre.

Fontos: a kafkai művészet tanúsító jellegének paradoxona.

- (1) Kafka művészete eminensen tanúsító jellegű.
- (2) Ez a tanúsítás ugyanakkor paradox jellegű, pl. valamilyen eljövendőről tanúskodik, ami minden egyébtől függetlenül már önmagában is filozófiailag kitüntetetté teszi.

„Ez a filozófia még mindig létező *anamnetikus-platóni-spekulatív* dimenziója: emlékezni arra, amit *nem* tudunk, amit *nem* lehet tudni (...). És a jövőre utaló emlékezés azt jelenti, hogy a múlt lehetőségeire való emlékezés nyitottá teszi a jelent, így állítódik bele az emlékezés a jövő perspektívájába.”

Losoncz Alpár

Ellenőrző kérdések:

1. Milyen Kafka-művek és -motívumok fedezhetőek föl Joseph Losey *Klein úr* c. filmjében?
2. Miért kavart botrányt a film?
3. Mennyiben nevezhető Kafka művészete realista jellegűnek?